

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Adéla Gregarová

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Důvody života v nesezdaném soužití

Adéla Gregarová

Bakalářská práce
2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adéla GREGAROVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Důvody života v nesezdaném soužití**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce bude zjistit důvody volby nesezdaného soužití jako formy partnerského života. Práce bude opřena o kompilaci odborné literatury a empirický výzkum autorky.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČERMÁKOVÁ, Marie: Proměny současné rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.

FIALOVÁ, Ludmila: Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000.

MOŽNÝ, Ivo: Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999.

PLAŇAVA, Ivo: Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace. Brno: Doplněk, 2000.

MOŽNÝ, Ivo, JIRÁNEK, Vladimír: Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Vítková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

of. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph
vedoucí katedry

Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Poděkování

Děkuji Mgr. Lucii Vítkové za odborné konzultace.

Abstrakt

Práce se zabývá nesezdanými soužitími z několika hledisek. V teoretické části vysvětluje přeměnu tradiční rodiny, vysvětluje pojem manželství a kohabitace. Na nesezdaná soužití se zaměřuje z hlediska regionální diferenciaci a poukazuje na změny v počtech kohabitací mezi Sčítáními lidu v letech 1991 a 2001. Výzkum je zaměřen především na zjištění postojů respondentů k manželství a na důvody, které je vedou k životu v nesezdaném soužití.

Klíčová slova :

Kohabitace, manželství, rodina, sčítání lidu

Abstract

This work inquires into cohabitation from several points of view . Theoretical part explains transformation of traditional family, explains conception marriage and cohabitation. The work concentrates on cohabitation from view of regional differentiation and pointed to changes in numbers of cohabitations between population census in 1991 and 2001. Research is first of all concentrated on positions of respondents to marriage and on reasons, that lead them to life in cohabitation.

Key words:

Cohabitation, marriage, family, population census

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Rodina	8
2.1	Co je tradiční rodina.....	8
2.2	Rodina se mění – od tradiční k postmoderní společnosti.....	9
2.3	Tradiční rodina v krizi.....	11
3	Manželství.....	12
3.1	Manželství a rozvody v číslech.....	13
3.2	Manželství versus svoboda	14
4	Nesezdané soužití.....	15
4.1	Způsob zjišťování počtu kohabitací v ČR.....	15
4.2	Problém nesezdaných soužití.....	16
4.3	Změny základních proporcí nesezdaných soužití v letech 1991 a 2001	17
4.4	Regionální diference nesezdaných soužití v ČR	21
4.5	Nesezdaná soužití bez závislých dětí.....	24
5	Důvody života v nesezdaném soužití – vlastní výzkum	25
5.1	Postoje respondentů k manželství.....	27
5.2	Důvody života v nesezdaném soužití.....	28
5.3	Děti a společná domácnost v nesezdaných soužitích.....	29
6	Výhody a nevýhody života v nesezdaném soužití	30
7	Závěr	31

1 Úvod

V současné době se stále častěji setkáváme s tvrzením, že soudobá rodina, jakožto základní stavební jednotka společnosti, se nachází v krizi. Není jistě pochyb o tom, že rodinné chování se v České republice během desetiletí značně změnilo. Někteří autoři tyto změny předkládají jako důsledek proměn hodnotových orientací ve společnosti, jiní spíše vyzdvihují zhoršující se ekonomické zabezpečení rodiny ze strany státu.

Život v nesezdaných soužitích neboli v takzvaném partnerském svazku se dnes stává velkým trendem. Tento jev můžeme pozorovat čím dál častěji. Proč se tento jev v posledních letech objevuje stále častěji? Odpovědí může být nástup postmoderní doby a nástup tzv. hektické společnosti, která nemá na manželství čas a toto manželství se tak stává zastaralou tradicí. Jaké výhody a zároveň nevýhody život v nesezdaném soužití lidem přináší a jaké důvody vedou partnery k výběru tohoto typu soužití je předmětem empirického výzkumu. Poukazují na tento jev jako na problém dnešní společnosti, jelikož v minulosti jej příliš často pozorovat nemůžeme. Je to tedy současný problém.

Tento trend života v nesezdaných soužití se ale neobjevuje pouze u mladých lidí, ale můžeme jej pozorovat i u starších generací. U této generace se spíše jedná o vdovy a vdovce žijící se svými partnery nebo partnerkami, nebo jde o páry z nichž jeden nebo dokonce oba partneři prošli rozvodem, který byl ve většině případů velice těžký a proto tito lidé nevyhledávají manželský svazek.

Cílem této práce je zjistit důvody volby nesezdaného soužití jako formy partnerského života, které v současné době nabývá stále větší popularity před tradičním manželstvím.

2 Rodina

„Rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělý členové jsou odpovědni za výchovu dětí. Příbuzenství je vztah mezi jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami v otcovské či mateřské linii.“ (Giddens 1999,s. 156)

Rodinu lze tedy definovat jako instituci, která zajišťuje lidskou reprodukci. Podoba rodiny vychází z legitimacy, kterou společnost v té dané době považuje za zcela běžnou a tudíž i správnou. Je však třeba si položit otázku co vlastně rodina je. Pro mnoho autorů znamená pojem rodina skupinu lidí, tedy rodičů a jejich dětí žijících ve společné domácnosti. Tito rodiče bývají téměř vždy chápáni jako manželský pár. Zde se ovšem nabízí otázka, zda manželství dvou lidí (v neposlední řadě jistě i rodičů), jakožto tradiční instituce, je jedinou možností pro výchovu dětí. Je tedy důležité pro správné fungování rodiny, aby rodiče dětí byli manželé? Podle mého názoru nemá manželství na funkci rodiny absolutně žádný vliv. Existuje přeci mnoho spokojených rodin, které fungují bez ohledu na oddací list rodičů.

2.1 Co je tradiční rodina

Prakticky ve všech společnostech se můžeme setkat s rodinou tzv. nukleárního typu, kterou tímto názvem označují sociologové a antropologové. Takováto rodina je složena z dvou dospělých manželů a jejich vlastních a/nebo adoptivních dětí. Tato rodina vždy žije ve společné domácnosti. Nukleární rodina je ve většině společností nějakým způsobem integrována do širších příbuzenských vztahů. (Giddens 1999, s.156)

Tradiční rodina je především v západním světě spojena s monogamií. Tuto monogamii zajišťují zákony jednotlivých zemí, které nepřipouštějí, aby jeden muž měl více manželek nebo jedna žena více manželů. (Giddens 1999, s. 157)

2.2 Rodina se mění – od tradiční k postmoderní společnosti

„Padesátá až osmdesátá léta dvacátého století jakoby podtrhla a sečetla celé zrání moderního věku; poslední dekáda minulého století už aspiruje na to, být počátkem úplně jiné epochy. Platí to i pro rodinu. Padesátá léta byla jakýmsi retročasem: rodina jakoby se pokusila obnovit své centrální postavení ve společnosti i svou tradiční vnitřní harmonii, pevnou hierarchii a funkční uspořádanost, která žila ve společnosti jako norma, i když v realitě snad ani nikdy neexistovala.“ (Možný 2006, s. 20)

Padesátá léta minulého století jsou ve Spojených státech a západní Evropě označována jako dekáda rodiny. V této době vládla idea dvougenerační rodiny. V této rodině dominoval manželský pár s funkčně a vzájemně se doplňujícími rolemi muže a ženy a alespoň třemi dětmi. Avšak právě toto období započalo trend snižování počtu dětí a zvyšování počtu rozvodů. To vyvolala silnou kritiku tradiční rodiny ze strany mladých generací. (Možný, 2006)

„Radikální kritika rodiny skutečně prokázala, že instituce, která byla považována za snad nejstabilnější výtvar naší civilizace, se nejméně od konce první světové války podstatně změnila a dále mění. A že se mění nikoli okrajově, ale ve svých nejzákladnějších charakteristikách.“ (Možný 2006, s.21)

Mezi tyto změny, které nejvíce ovlivnily vývoj současné rodiny můžeme zařadit například :

1. Odpadá křesťanský monopol na sex. Legitimním se stává sex předmanželský.
2. I přes ztrátu sexuálního monopolu měla monogamická párová rodina zajistit reprodukci populace. Dlouho také tato výsada rodině zůstávala. V sedmdesátých letech dochází ale ke zlomu, protože ve všech společnostech západního světa stoupá počet nemanželských dětí.
3. Tradiční rodina přispívala ke stabilitě společnosti i tím, že výběr partnera pro manželství nebyl na partnerech samotných, ale tento partner byl předem vybrán rodiči

jedince, aniž by ten k tomu mohl cokoliv říct. Tento partner byl vybírán především z hlediska majetku a postavení jeho rodiny ve společnosti. Avšak dvě světové války, hospodářská krize, komunismus a socialismus v mnoha zemích ukázal nestálost hmotných statků a postavení ve společnosti.

4. Křesťanství pojímá manželství jako instituci trvalou a v pozemském světě nijak nerozlučitelnou. Toto tvrzení vyvrátil fakt, že lidé začali manželství pojímat jako formu občanské smlouvy, kterou může kterákoli ze stran kdykoli vypovědět. Odpadá tak transcendentní garance trvalosti jejich svazku. Naproti tomu jsou tyto svazky založeny na lásce a sexuální přitažlivosti, která většinou velice rychle vyprchá. Narůstá tak počet rozvodů, opakovaných manželství a nesezdaných soužití.
5. Dělná práce a vznik nových institucí vyvlastnily rodině řadu tradičních funkcí. Škola převzala vzdělávání, masmédiá socializaci k respektovaným hodnotám a správnému životnímu stylu, nemocnice a podobné instituce péči o staré a nemocné. Rodině zůstal jen konzum, zábava a citové bezpečí (jediné v čem je doposud rodina nenahraditelná).
6. Stále více stoupá počet bezdětných párů, do popředí se dostává rodina s jedním dítětem. Porodnost neustále klesá a je tak ohrožena biologická reprodukce populace.
7. Dochází ke změně rolí muže a ženy. Ženy vstupují zcela běžně na trh práce. Rozdíly mezi mužskými ženskými rolemi se postupně stírají. (Možný 2006, s. 21-23)

Nelze však popřít, že by se moderní rodina alespoň částečně nepodobala rodině tradiční. Obě byly založeny na potřebě a nutnosti biologické a sociální reprodukce. Tímto přispívaly k přenosu informací z jedné generace na druhou a umožňovaly tak výhodnější postavení rodiny ve společnosti. Tato původní funkce rodiny i nadále přetrvává, avšak moderní rodina v minulosti prošla nespočtem změn,

které měly významný vliv na způsob předávání tohoto dědictví z generace na generaci. Moderní rodina se ve větší míře zabývá vztahy mezi svými členy a klade daleko větší důraz na vzdělanostní kapitál. Oproti tomu tradiční rodina se více zaměřovala pouze na ekonomické dědictví. (Singly, 1999)

V postmoderní době rodina prochází dalšími změnami. Vztahy mezi členy rodiny už nemají takový význam jako v rodině moderní doby, ale do popředí se dostává jistý individualismus jedince. Dnes je nejdůležitější, aby byl jedinec šťasten sám pro sebe. Spokojená a šťastná rodina je méně přitažlivým ideálem, uspokojení musí být poskytnuto každému členu rodiny. (Singly, 1999)

Ivo Možný tvrdí, že se postmoderní rodina vyznačuje především nízkou závislostí dětí na rodičích. Naopak se stále častěji vyskytuje závislost na masmédiích. Stejně tak se setkáváme s nestálostí v partnerském životě, zvyšujícím se počtem rozvodů a v neposlední řadě zvyšujícím se počtem nesezdaných soužití.

2.3 Tradiční rodina v krizi

Tyto změny v moderní a postmoderní společnosti se výrazně podepisují na tváři tradiční rodiny. Ta se dostává do krize, kterou lze již jen s obtížemi zastavit. Manželství již přestává být tolik vyhledávanou formou partnerského soužití a je nahrazováno stále častěji formou novou tzv. nesezdaným soužitím.

Z biologického a sociálního hlediska se nesezdané soužití nijak neliší od manželství. Stejně jako v manželství je v kohabitaci zajištěna biologická reprodukce populace, děti jsou vychovávány ve většině případů oběma rodiči pouze s tím rozdílem, že mezi těmito rodiči nebylo uzavřeno manželství. Stejně tak dochází i k předávání generačního kapitálu, kterým je jednak socializace jedince, vzdělávání atd. Nabízí se tedy otázka, zdali je manželství jakožto prastará instituce z hlediska zajištění kontinuity společnosti vůbec zapotřebí. Podle mého názoru tomu tak jistě není.

3 Manželství

Manželství představuje stejně jako tradiční rodina starobylou instituci. Sociologie studuje manželství především z pohledu výběru partnera a uspořádání vztahů mezi manželi. Manželství mezi mužem a ženou vzniká v našich kulturních podmínkách formálním aktem, kterým je sňatek. Vznik manželství je zakotven v právním řádu České republiky a z jeho uzavření plynou aktérům manželství, tedy stejně tak muži jako ženě, práva a povinnosti. V tradiční společnosti byl sňatek nejčastěji uzavírán na základě dohody rodin snoubenců, v moderní společnosti převládá jako hlavní kritérium pro vstup do manželství citové pouto.

V posledních třiceti letech došlo v zemích západní Evropy ke změnám manželského chování. Tyto změny inspirovaly mnoho sociologů k vypracování různých teoretických koncepcí manželského chování. Jednou ze stěžejních teorií manželského chování byla teorie sňatkového trhu, která byla inspirována ekonomickými teoriemi. Tuto teorii lze chápat ze dvou různých pohledů, tedy z pohledu kvantitativního a pohledu kvalitativního. (Možný, 2002)

Kvantitativní pohled Valerie Oppenheimerové je založen především na porovnávání velikostí potencionálních budoucích manželů. Podle této autorky se sňatkový trh velice podobá trhu pracovnímu (tato podobnost se vyskytuje zejména při hledání partnera. Do tohoto hledání je třeba investovat stejně jako do hledání zaměstnání, stejně tak zde hrají roli nepřímé náklady, spojené s odmítnutím nepříliš lukrativního partnera.) Avšak na sňatkovém trhu je přílišné hledání partnera, vhodného k sňatku, kontraproduktivní. Oproti pracovnímu trhu však na sňatkovém trhu hraje daleko důležitější roli věk. Distribuce poptávky je koncentrována do relativně úzkého věkového rozpětí a s překročením určité věkové hranice pravděpodobnost vstupu do manželství klesá. Na druhou stranu s rostoucím věkem partnera klesá pochybnost z toho, co se z potenciálního partnera „vyklube“, tedy jak se postará o partnerku,

jestli bude schopný a úspěšný. Stejně tak čím starší člověk hledá budoucího partnera, tím je schopnější odlišit důležité od nepodstatného. (Možný, 2002)

Kvalitativní pohled Gery Stanley Berkera vychází z předpokladu, že rodina je zakládána za cílem produkce dětí, a to nejen z hlediska kvantity, ale také kvality. Výhodná je zde dělba práce mezi mužem a ženou, kde muž pracuje za cílem uživit rodinu a žena se stará o rodinu. Zde je velice důležité, aby každý rodič rozvíjel jiný typ lidského kapitálu, protože specializace vede k větší efektivitě. Vysoký pokles sňatečnosti (v 60. letech v zemích západní Evropy, v 90. letech v České republice) vysvětluje tím, že ženy nastupují na trh práce, čímž stoupla cena jejich času. Takto byla narušena dělba práce a pro ženy již není výhodné starat se o muže. Stejně tak zde hraje důležitou roli i vzdělání. Čím vyšší vzdělání žena má, tím její atraktivita na sňatkovém trhu klesá. U mužů je tomu zcela naopak. (Možný, 2002)

Teorie výběru partnera se dotýká rovněž rozvíjejícího se fenoménu nesezdaného soužití. Tento typ partnerského chování se zdá být z pohledu této teorie výhodný. Partneři, kteří spolu bydlí a hospodaří, aniž by uzavřeli sňatek, mohou být na jedné straně dále účastníky trhu, neboť nejsou oficiálně vázáni, na druhé straně těží z výhod života ve dvou (bydlení, hospodaření, intimní vztah, sexuální život apod.), mají větší možnosti se navzájem poznat a snížit tak riziko špatné volby.

3.1 Manželství a rozvody v číslech

Počet sňatků v České republice od roku 1993 trvale klesá zhruba o 7,5% ročně. Mírně klesá podíl prvních sňatků svobodných ženichů a nevěst, úměrně k tomu stoupá podíl druhých a dalších sňatků. V posledních letech stoupá průměrný věk při prvním sňatku. V loňském roce byl tento věk 30,7 roku u mužů a 28,1 u žen. (zdroj ČSÚ)

Naproti tomu počet rozvodů u nás trvale roste. V loňském roce bylo rozvedeno 31 300 manželství, ale vrchol rozvodovosti má Česká republika podle demografů snad již za sebou, ale i přesto patří mezi Evropské rekordmanky. V roce 2004 se rozvedlo 49,3% manželských svazků, tedy prakticky každý druhý. Rozvedená manželství trvají v průměru 12 let. Nejčastěji se rozvádějí lidé na začátku vztahu, po třech až pěti letech od svatby. Přibývají však i rozvody po dvaceti až pětadvaceti letech manželství. (zdroj ČSÚ)

3.2 Manželství versus svoboda

Vztah mezi manželstvím a svobodou lze vnímat ze čtyř různých úhlů:

1. „idealisté“ si myslí, že je manželství nijak neomezí, proto do manželství vstupují ochotně;
2. „individualisté“ si uvědomují, že manželé se musí navzájem podřizovat, omezovat se však nechtějí a sňatek příliš ochotně neuzavírají;
3. „realisté“ si uvědomují, že vstupem do manželství přijdou o část své svobody, ale jsou ochotni tuto cenu zaplatit;
4. poslední skupinu představují lidé, kteří si myslí, že by je manželství v otázce osobní svobody neomezilo, ale stejně by je uzavřít nechtěli; jejich nechuť ke sňatku pramení z jiných důvodů (Fialová, 2000, s. 74).

4 Nesezdané soužití

Trvale se snižující stabilita manželství podporuje zvyšování případů soužití mimo manželství. Zákon v české republice usnadňuje relativně rychlý rozvod, který nastává po dohodě obou partnerů. Manželství již přestává být institucí znamenající počátek společného života, naopak se stává nestálým standardem. (Singly, 1999)

Přestože je pro podstatnou část společnosti manželský svazek a tradiční rodina nezpochybnitelnou hodnotou, zároveň se zvyšuje tolerance vůči nesezdanému soužití a některým dalším alternativním formám partnerského života. Přijatelnými pro společnost se stávají oba základní typy nesezdaného soužití, tedy společné bydlení před sňatkem i trvalé soužití bez manželství. Lidé, kteří žijí v trvalém nesezdaném soužití, popírají tradiční pojetí manželského svazku. Zatímco ti, kteří takto žijí pouze na zkoušku, považují svůj vztah za formu „chození“ a vzájemného poznávání se, což jim umožňují volnější normy i v sexuálním chování (Fialová, 2000).

Doba trvání kohabitace a tedy i délka partnerského vztahu, který byl podnětem k tomuto druhu soužití, naznačuje jejich stabilitu. Většina kohabitací se však buďto po dvou letech úplně rozpadne a nebo se změni v zcela nový typ soužití, tedy manželství. (Fialová, 2000)

4.1 Způsob zjišťování počtu kohabitací v ČR

Pro zjištění počtu nesezdaných soužití existují dva způsoby. Jedním je Sčítání lidu, domů a bytů, které se v České republice provádí jednou za deset let. Sčítání je zvláštní statistické zjišťování, při němž jsou k jednomu okamžiku zjištěny údaje o obyvatelstvu, jeho demografických, sociálních a ekonomických charakteristikách, domácnostech, úrovni bydlení struktura domovního a bytového fondu na území státu. Jedná se o vyčerpávající, tedy úplné šetření.

Sčítání patří k nejstarším statistickým akcím vůbec. Na našem území se soupisy obyvatel nebo některých vybraných skupin obyvatelstva, uskutečnily již ve středověku. V historii byly prováděny především k vojenským a daňovým účelům. Zpočátku tedy zahrnovaly pouze část populace. Zdokonalení soupisů obyvatelstva u nás i v Evropě pak souviselo s nástupem absolutismu a s rozvojem státního aparátu. Rokem 1869 začíná období tzv. "moderních sčítání" vyznačujících se dodržováním hlavních zásad vytyčených mezinárodními statistickými kongresy a na podkladě konkrétní zákonné normy. Na sčítání v Rakousku-Uhersku pak navazují sčítání v době první republiky a postupně i další sčítání prováděná až do dnešní doby. Zatím poslední sčítání lidu, domů a bytů se konalo k 1.3.2001. (Kalibová, 2001)

K přesnějšímu sledování počtu kohabitací slouží výběrová šetření, používaná pro doplnění výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů. Tato výběrová šetření slouží k zjišťování jevů, které se nevyskytují u všech obyvatel. Jejich velkou výhodou je pohotovost a hospodárnost. Výběrová šetření se dají opakovat s kratší periodou než Sčítání lidu a poskytují podrobnější informace o sledovaném jevu. (Kalibová, 2001)

4.2 Problém nesezdaných soužití

Soužití bez svatby, nesezdané soužití, kohabitace, faktické manželství a mnoho dalších výrazových příměrů můžeme použít pro jedinou formu společného žití muže a ženy. Něco, co bylo ještě před patnácti lety výjimkou, se dnes stává zcela běžným jevem ve společnosti. (Šmolka, 2002)

Vývoj za posledních 20 let ukazuje, že manželství se nachází v krizové fázi. Většina lidí stále jako v minulosti usiluje o manželský stav, ale každé třetí (ve velkých městech dokonce každé druhé) manželství se rozvádí. Není proto žádným překvapením, že mladé generace (v současné době i střední a starší generace, které již buďto

prošli jedním nebo několika rozvody) hledají alternativní formy soužití. (Jäckelová, 1997)

Při srovnání s dobou před druhou světovou válkou se počet společenství podobných manželství více než zdesetinásobil. Většina párů žijících v kohabitaci považuje svůj vztah za jakýsi předstupeň manželství (tzv. manželství na zkoušku) nebo si po rozvodu již nové manželství nedokáží představit. Jedná se buď o páry, které jsou příliš mladé pro vstup do svazku manželského, nebo se po zkušenostech z rozchodu obávají stejného nebezpečí. (Jäckelová, 1997)

V životě mladých lidí zaujímá i dnes velké místo partnerství a rodina, přesněji řečeno vytvoření dlouhodobého vztahu s vidinou pozdějšího založení vlastní rodiny. Zvláštní skupinu v kohabitacích zaujímají studenti a lidé, kteří mají vysokoškolské vzdělání. U těchto lidí hraje vysokou roli inteligence a vzdělání budoucího partnera. Vysokoškolští studenti své známosti většinou teprve hledají, proto u nich přednostně vítězí inteligence a ekonomický potenciál. (Fialová, 2000)

4.3 Změny základních proporcí nesezdaných soužití v letech 1991 a 2001

Období 1991 - 2001 bylo pro vývoj počtu a struktury nesezdaných soužití obdobím významné změny trendu. Zatímco v předchozích letech či desetiletích byla nesezdaná soužití variantou soužití zejména pro osoby středního věku či starší - rozvedené či ovdovělé, po roce 1991 se velmi výrazně zvýšilo zastoupení mladých svobodných osob, které dávaly tomuto neformálnímu soužití přednost před uzavřením sňatku. Současně se výrazněji zvýšil i jejich celkový počet. Ve vztahu k celkovému počtu úplných rodin to znamenalo, že i když úplné rodiny ve svém úhrnu zaznamenaly mezi lety 1991 a 2001 pokles, týkalo se toto snížení výlučně manželských párů, konkrétně manželských párů s dětmi. Počet kohabitací se naopak v uvedeném období téměř o polovinu zvýšil. Přitom výrazně rychleji rostla

nesezdaná soužití bez závislých dětí. Zvýšilo se i zastoupení kohabitací na celkovém počtu úplných rodin.(zdroj ČSÚ)

Tabulka 1 : Nesezdaná soužití a jejich zastoupení v úhrnu úplných rodin v letech 1991 a 2001

	1991		2001		Přírůstek, úbytek
	abs.	%	abs.	%	
Úplné rodiny celkem	2 512 893	100,0	2 333 592	100,0	-179 301
Z toho nesezdaná soužití	84 934	3,4	125 269	5,4	40 335
Úplné rodiny bez dětí	1 117 025	100,0	1 242 822	100	125 797
Z toho nesezdaná soužití	45 449	4,1	73 850	5,9	28 401
Úplné rodiny s dětmi	1 395 868	100,0	1 090 770	100,0	-305 098
Z toho nesezdaná soužití	39 485	2,8	51 419	4,7	11 934

Zdroj :ČSÚ, Sčítání lidí, domů a bytů 1991 a 2001

Nejdynamičtější vývoj zaznamenala skupina nejmladších partnerských párů ve věku do 29 let, jejichž počet se téměř ztrojnásobil. Nejpomalejší růst byl u skupiny 60ti letých a starších partnerů. Tento vývoj ovlivnil významnou měrou i věkovou strukturu partnerů v nesezdaných soužitích.. Podíl kohabitací s partnery ve věku 50 a více let zůstal v podstatě konstantní a pohyboval se kolem 30 %. K posunům ve struktuře podle věku partnerů došlo mezi lety 1991 a 2001 pouze u mladších věkových kategorií. Vzrostl podíl nejmladších partnerských svazků na úkor svazků osob ve věku 30 - 49 let. (zdroj ČSÚ)

Tabulka 2 : Muži a ženy v nesezdaných soužitích dle věku v letech 1991 a 2001

Pohlaví	Věková skupina					
	Do 29	30-39	40-49	50-59	60+ a nezj.	celkem
	1991					
Muži	11 681	22 201	23 433	12 818	14 801	84 934
Ženy	16 607	21 877	21 556	11 752	13 142	84 934
	2001					
Muži	29 284	28 046	28 098	23 464	16 377	125 269
Ženy	39 402	25 580	25 315	20 805	14 167	125 269

Zdroj: ČSÚ, Sčítání lidí, domů a bytů 1991 a 2001

Změny věkové struktury směrem k mladším věkovým skupinám se promítly i do struktury podle rodinného stavu. Neformální soužití nejmladších párů se týkalo převážně svobodných partnerů. Jejich výrazný absolutní nárůst znamenal i velmi podstatné zvýšení jejich podílu. Zatímco v roce 1991 činil podíl nesezdaných soužití s oběma partnery svobodnými necelou desetinu z úhrnného počtu těchto neformálních svazků, v roce 2001 jich byla již čtvrtina. I nadále však zůstávají nejpočetnější skupinou konsensuální svazky osob rozvedených a ovdovělých, jejich váha ale klesá. Kombinace svobodného muže a ženy vdané, rozvedené nebo ovdovělé ženy, která byla v roce 1991 druhou nejčastější variantou nesezdaného soužití (pětina z celkového počtu), v roce 2001 byla až třetí nejčastější kombinací. (zdroj ČSÚ)

Tabulka 3 : Nesezdaná soužití podle rodinného stavu partnerů v letech 1991 a 2001

Rodinný stav partnerů	1991		2001	
	abs.	%	abs.	%
Oba svobodní	8 349	9,8	31 186	24,9
Oba rozvedení, ovdovělí	51 043	60,1	55 673	44,4
Ženatí, vdané	187	0,2	572	0,5
Muž svobodný, žena s ostatním rodinným stavem	16 800	19,8	20 726	16,5
Žena svobodná, muž s ostatní rodinným stavem	7 092	8,4	12 565	10,0
Ostatní případy	1 463	1,7	4 547	3,6
Nesezdaná soužití celkem	84 934	100,0	125 269	100,0

Zdroj : ČSÚ, Sčítání lidí, domů a bytů 1991 a 2001

Věková struktura jednotlivých skupin nesezdaných soužití s konkrétní kombinací rodinných stavů partnerů měla svou logickou vazbu. Oba svobodní partneři byli nejčastěji mladší 30 let; oba rozvedení nebo ovdovělí partneři byli častěji naopak ve vyšším věku (40 a více let), přitom rozložení do jednotlivých věkových skupin bylo od uvedeného 40. roku věku více méně rovnoměrné. Ve skupině kohabitací, ve kterých je jeden z partnerů svobodný a druhý s jiným rodinným stavem, byly nejčetněji zastoupeny svobodné ženy do 30 let,

ženy rozvedené, ovdovělé případně vdané ve věku 30 - 39 let a svobodní muži mezi 30 a 49 lety věku. (zdroj ČSÚ)

Změny základních charakteristik osob žijících v nesezdaných soužitích, měly jak u žen, tak u mužů mezi lety 1991 a 2001 podobný vývoj. Lišily se sice tempem růstu, ale rozdíly nebyly nijak dramatické.

Souhrnně lze tedy konstatovat, že při celkovém zvýšení počtů žen a mužů žijících v nesezdaných soužitích se za 10 let (tedy v období mezi rokem 1991 a 2001, kdy proběhla poslední sčítání lidu) zvýšil počet svobodných mužů a svobodných žen, naproti tomu poklesly počty ovdovělých (z hlediska rodinného stavu). Zároveň došlo k nejvyššímu absolutnímu zvýšení u mužů se středním vzděláním a u žen se středním a úplným středním vzděláním (z hlediska ukončeného vzdělání). Stejně tak stoupl počet nesezdaných soužití s ekonomicky neaktivní ženou (z hlediska ekonomické aktivity)- viz tabulka 4.. (zdroj ČSÚ)

Tabulka 4 : Základní charakteristiky mužů a žen v nesezdaných soužitích v letech 1991 a 2001 (podíly v %)

	Muži		Ženy	
	1991	2001	1991	2001
Z celku rodinný stav				
Svobodní	29,6	41,4	18,2	35,2
Ženatí, vdané	1,4	2,5	1,4	2,4
Rozvedení	59,2	49,5	54,8	46,0
Ovdovělí	9,4	5,4	25,3	15,5
Z celku vzdělání				
Zákl., neukonč. a bez vzdělání	34,9	18,0	49,4	29,3
Střední	46,2	52,0	30,3	36,4
Úplné střední	14,7	21,3	17,9	27,6
Vysokoškolské	4,2	7,0	2,5	5,0
Z celku ekonomicky aktivní	80,9	81,1	74,7	60,0

Zdroj: ČSÚ, Sčítání lidí domů a bytů 1991 a 2001

Typickým mužem v nesezdaném soužití byl v roce 2001 stejně jako v roce 1991 rozvedený ekonomicky aktivní muž se středním

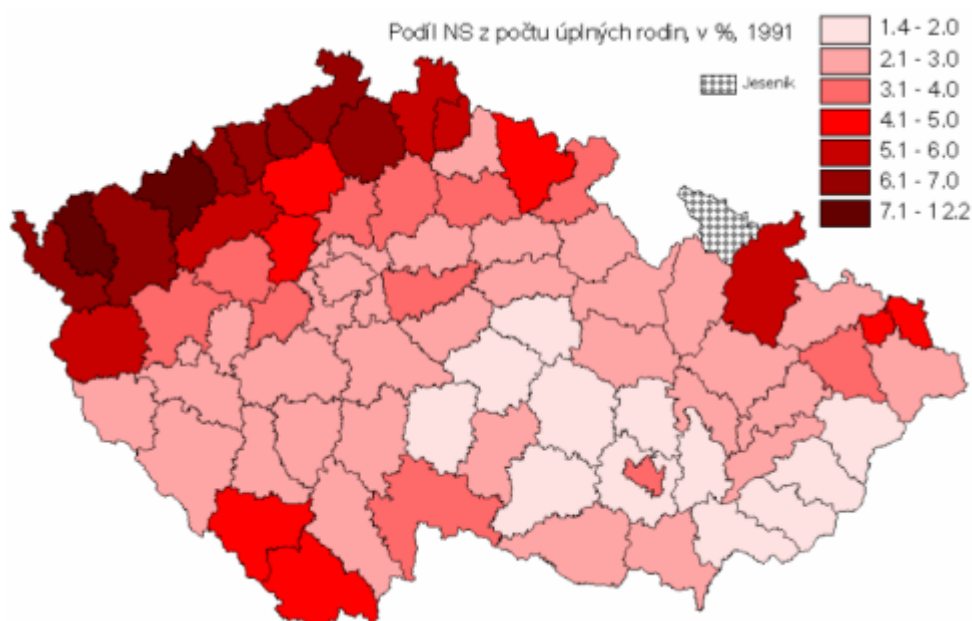
vzděláním. Typickou ženou byla rozvedená ekonomicky aktivní žena se středním vzděláním (v roce 1991 to byla rozvedená ekonomicky aktivní žena se základním vzděláním). Jak vyplývá z uvedeného srovnání - kromě změny vzdělání u žen, které je v souladu s celospolečenským trendem zvyšování vzdělanosti populace, nenastaly významnější změny v průměrných hodnotách základních charakteristik mužů a žen v nesezdaných soužitích. Významnou měrou se ale zmenšily rozdíly mezi nejčtenějšími a druhými početně nejčastějšími hodnotami. U mužů i u žen se shodně změnila nejčtenější věkové skupiny. Zatímco v roce 1991 byly nejčastěji partneři ve věku 40 - 44 let, v roce 2001 to byla věková kategorie 25 - 29 let.(zdroj ČSÚ)

4.4 Regionální diference nesezdaných soužití v ČR

Nesezdané soužití, jakožto nová forma soužití partnerů se vyskytuje po celé České republice. Existují zde však velké rozdíly mezi podílem kohabitací z celkového počtu úplných rodin (tedy rodin složených z manželských párů a jejich dětí). Tento podíl kohabitací se v jednotlivých okresech České republiky poněkud značně liší.

Největší výskyt kohabitací můžeme pozorovat v Severních a Severozápadních Čechách a dále pak na Severní Moravě. Vysoký podíl kohabitací z celkového počtu úplných rodin je též v Jižních Čechách, jak dokládá graf 1, který zahrnuje výsledky ze sčítání lidu za rok 1991.

Graf 1 : Podíl kohabitací z celkového počtu úplných rodin, v %, rok 1991

Zdroj: autorka Kateřina Černá : ANALÝZA: Regionální diference nesezdaných soužití v ČR dostupné online na :

http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=289

Na grafu 2 vidíme procentuelní podíl nesezdaných soužití z celkového počtu úplných rodin za rok 2001, rovněž pořízené při sčítání lidu. Oproti grafu 1 je zde vidět poměrně vysoký nárůst počtu kohabitací oproti tradičním rodinám a to ve všech okresech republiky bez výjimky. Územní diference však stále zůstává zachována.

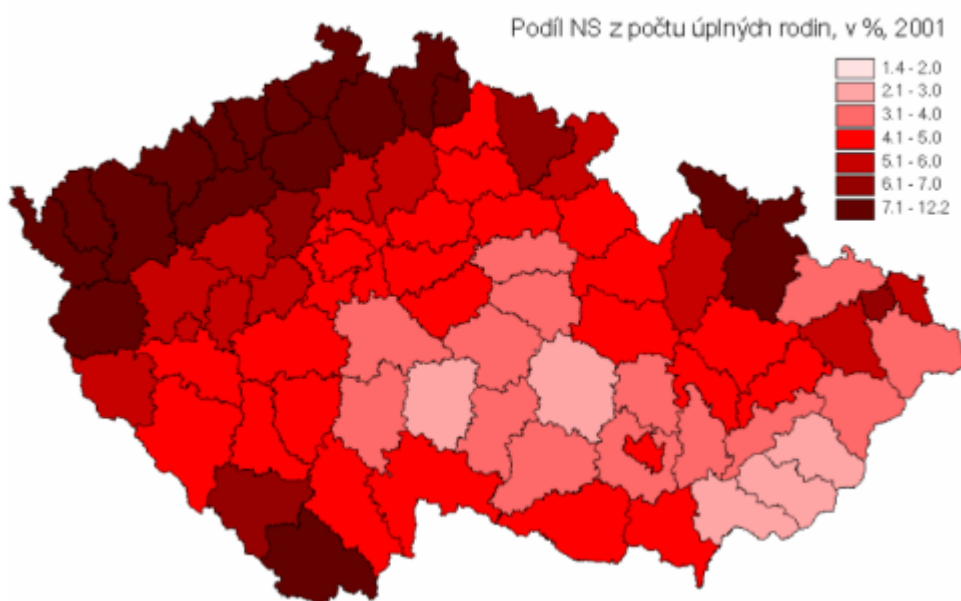
Toto zvýšení má jistě na svědomí proměna a liberalizace názorů lidí na instituci manželství. Také se zde jistě podepisuje výrazný vliv změny životního stylu obyvatelstva (sčítání lidu v roce 1991 bylo poměrně brzy uskutečněno po Sametové revoluci. V této době s největší pravděpodobností ještě obyvatelé ČR byli příliš vázání na předchozí politický režim, který možnost kohabitace oproti manželství výrazně znevýhodňoval – tzn. existovala zde jakási „sňateční povinnost“, která aktérům manželského svazku zajišťovala lepší postavení ve společnosti např.: získání státního nebo podnikového

bytu, nižší daně apod.) Oproti tomu se v roce 2001 obyvatelstvo České republiky stále více přiklání na stranu myšlenkového proudu západní Evropy, chce se začlenit mezi vyspělou společnost.

Zároveň však tento nárůst počtu kohabitací může mít souvislost s nárůstem rozvodovosti. Lidé mají obavu z neúspěchu v manželském životě a bolesti z rozvodu, tudíž raději dávají přednost jiné formě partnerského svazku.

Graf 2 : Podíl kohabitací z celkového počtu úplných rodin, v %, rok 2001

Zdroj: autorka Kateřina Černá : ANALÝZA: Regionální diferenciace nesezdaných soužití v ČR dostupné online na :

http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=289

Velice zajímavý je i pohled na regiony, kde je podíl kohabitací nejvyšší. Jak již bylo řečeno jedná se především o oblasti Severních a Severozápadních Čech, Jižních Čech a Severní Moravy. Tato diferenciace výskytu není zcela náhodná, naopak má hlubší podtext.

Tyto zmíněné oblasti se vyznačují vysokou měrou nezaměstnanosti oproti ostatním územím republiky. Jedná se tedy o nejchudší okresy.

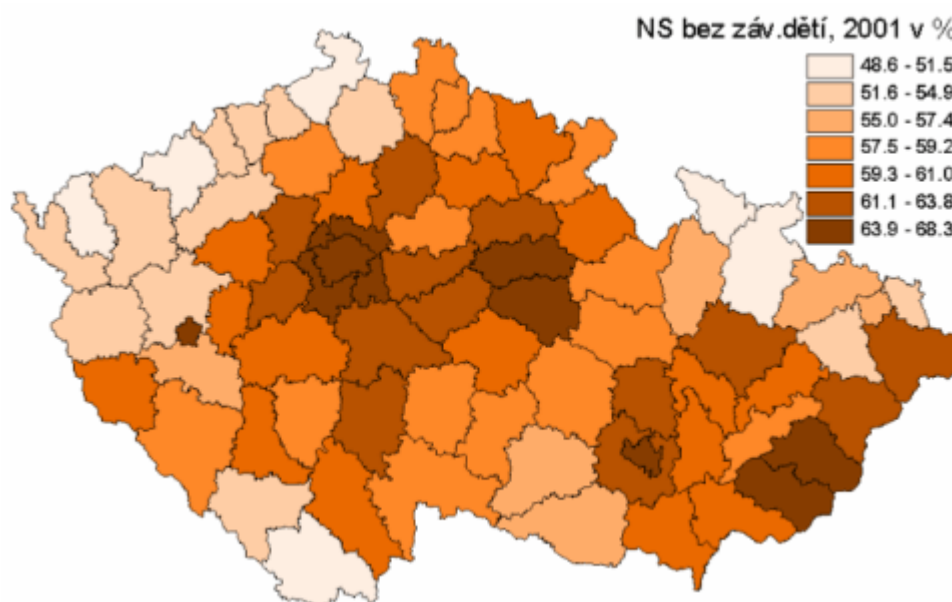
4.5 Nesezdaná soužití bez závislých dětí

Podle posledního sčítání lidu provedeného v roce 2001 dominovaly mezi kohabitacemi právě ty bez závislých dětí. S největší pravděpodobností se jedná o páry, které buďto doposud nemají děti, nebo se jedná o páry spadající do kategorie střední a starší generace (tito lidé jsou většinou jednou či vícekrát rozvedení, nebo ovdovělí).

Největší podíl nesezdaných soužití bez závislých dětí ze všech nesezdaných soužití se nachází (jak ukazuje graf 3) v Praze, dále pak na Chrudimsku a Zlínsku.

Oproti regionální diferenciaci všech nesezdaných soužití v České republice mají kohabitace bez závislých dětí spíše soustředný charakter (tzn. větší výskyt ve středu republiky, s výjimkou Východní Moravy).

Graf 3: Podíl nesezdaných soužití bez závislých dětí ze všech NS, v %, rok 2001

Zdroj: autorka Kateřina Černá : ANALÝZA: Regionální diferenciacie nesezdaných soužití v ČR dostupné online na :

http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=289

5 Důvody života v nesezdaném soužití – vlastní výzkum

Výzkum byl proveden z důvodu zjišťování důvodů respondentů pro život v nesezdaném soužití a postojů respondentů k manželství. Technikou sběru dat bylo dotazníkové šetření, dotazníky byly respondentům rozesílány pomocí elektronické pošty. Výběr vzorku byl nepravděpodobnostní pomocí metody snowball. Dotazník vždy vyplňovali oba partneři žijící v nesezdaném soužití, aby bylo možno srovnat homogenitu či heterogenitu jejich názorů.

Výběrovým souborem bylo 50 respondentů, tedy 25 žen a 25 mužů. Vzorek není velký, proto není příliš reprezentativní.

Tabulka 5 : Respondenti v nesezdaných soužitích dle věku (podíl v %)

Pohlaví	Věková skupina									
	Do 20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61+
Muži	0	8	12	28	24	12	8	8	0	0
Ženy	0	8	20	28	20	12	4	4	0	4

Nejvíce respondentů žijících v nesezdaném soužití patří, jak u mužů, tak u žen, do věkové skupiny 31-35 let (ženy svobodné a z větší části ženy rozvedené, muži převážně svobodní). U žen je dále poměrně vysoké zastoupení ve věkových kategoriích 26-30 let (jedná se o ženy svobodné) a dále pak ve věkové kategorii 36-40 let (zde se jedná především o ženy rozvedené). U mužů také vysoké zastoupení ve věkové kategorii 36-40 let (muži rozvedení).

U žen je všeobecně vyšší procentuelní zastoupení v nižších věkových skupinách než u mužů. Vypovídá to o faktu, že muži všeobecně žijí s mladší nebo stejně starou partnerkou.

Tabulka 6 : Respondenti v nesezdaných soužitích dle rodinného stavu (podíl v %)

Rodinný stav	Muži	Ženy
Svobodný/á	44	56
Rozvedený/á	44	32
Ovdovělý/á	8	12
Ženatý/vdaná	4	0

U mužů je stejný podíl rozvedených jako svobodných. Naopak u žen převládají ženy doposud svobodné, avšak mezi ženami je větší zastoupení ovdovělých než u mužů.

Tabulka 7 : Respondenti v nesezdaných soužitích dle nejvyššího dosaženého vzdělání (podíl v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Muži	Ženy
Základní	0	0
Vyučen/a	20	12
Vyučen/a s maturitou	0	0
Středoškolské s maturitou	44	64
Vysokoškolské	34	24

Z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání dominuje u žen středoškolské vzdělání s maturitou, u mužů je tomu stejně, ale procentuelní zastoupení je oproti ženám podstatně nižší (64% u žen a 44% u mužů). Muži mají větší zastoupení mezi vysokoškoláky, ale ženy se v tomto ohledu liší pouze o 10% (vzhledem k malému vzorku dochází k určitému zkreslení, jelikož výběrový soubor není zcela reprezentativní). Obecně lze tedy říci, že mezi muži žijícími v kohabitaci více dominuje vyšší vzdělání než u žen žijících v kohabitaci.

5.1 Postoje respondentů k manželství

Důležitým ukazatelem důvodů života v nesezdaném soužití, je zjištění postojů respondentů k manželství. Respondenti odpovídali na několik otázek, které se ať už přímo nebo nepřímo týkaly manželství. 85% všech respondentů (tedy mužů i žen) považuje manželství za tradiční svazek, který rozhodně nezamítají. Zbývajících 15% všech respondentů oproti tomu manželství rezolutně odmítá.

Vdávat by se rozhodně chtělo 88% všech žen (z toho 68% svobodných a 20% rozvedených žen). 12% žen sňatek buďto odmítá úplně (rozvedené ženy) a nebo o sňatku v současné době již neuvažují (ovdovělé ženy).

S tvrzením, že “ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější než svobodní”, rozhodně nesouhlasí 96% žen a 100% mužů (pouhá 4% žen s tvrzením spíše souhlasí). S tvrzením “je dobré, když lidé, kteří hodlají uzavřít sňatek, spolu nejdříve žijí”, naprosto souhlasí 100% všech respondentů stejně tak jako s tvrzením “je v pořádku, když spolu lidé žijí, aniž by plánovali sňatek”.

V otázce na výchovu dětí se postoje respondentů značně liší. S tvrzením, že jeden rodič může dítě vychovat stejně dobře jako oba rodiče společně rozhodně nesouhlasí 96% žen a 92% mužů (zbývajících 4% žen a 8% mužů s tímto tvrzením spíše souhlasí). Tento výsledek poukazuje na fakt, že 75% všech respondentů má či mělo rozvedené rodiče a 45% z nich vyrůstalo v neúplných rodinách (zbývajících procento rodičů respondentů buďto znovu vstoupilo do manželství a nebo žili s partnerem v nesezdaném soužití).

Na otázku rozvod je zpravidla nejlepším řešením situace, kdy pár není schopen řešit manželské problémy odpovědělo kladně 46% respondentů (z toho 20% ženy a 26% muži) a s rozvodem, jakožto řešením manželských problémů nesouhlasí 54% respondentů (z toho 25% muži a 29% ženy)

5.2 Důvody života v nesezdaném soužití

Zjistit důvody, které vedou lidi k životu v nesezdaném soužití bylo primárním cílem výzkumu. Podle mého názoru nám tyto důvody mohou pomoci objasnit neustálé zvyšování počtů kohabitací za poslední desetiletí.

Jak již bylo řečeno, byl výzkum prováděn vždy na obou partnerech žijících v nesezdaném soužití, aby bylo možno pozorovat homogenitu či heterogenitu jejich názorů týkajících se především důvodů, které je vedou k výběru tohoto typu svazku jako formy soužití. Výzkum potvrdil hypotézu, že důvody žen pro život v kohabitaci se poměrně liší od důvodů mužů, kteří si vybrali tuto formu soužití. Jejich názory jsou tedy poměrně heterogenní.

Tabulka 8 : Důvody života v nesezdaném soužití podle pohlaví (podíl v %)

Důvody	Muži	Ženy
NS je zcela běžná věc	44	44
Svatba je finančně náročná	8	8
Obavy z manželství	44	12
Nesouhlas partnera/ky se svatbou	12	64
Finanční důvody	8	12
Spokojenost obou partnerů	64	44
Strach z rozvodu	34	34

Pozn.: respondenti mohli zaškrtnout více možností

V případě dotazu na důvody, které by respondenti uvedli jako primární pro život v nesezdaném soužití se muži i ženy poměrně shodovali s výjimkou varianty odpovědi partner/partnerka nesouhlasí se svatbou. V tomto případě 64% žen uvedlo, že tomu tak podle nich je, ale jen 12% mužů souhlasilo s takovýmto tvrzením. U mužů naopak více dominuje obava z manželství a strach ze ztráty svobody (tuto variantu vybralo celých 44 % mužů), Strach z rozvodu je u obou

pohlaví zcela shodný (tuto možnost vybrali pouze někteří rozvedení respondenti) a to 34 %. Nejběžnější odpovědí byla jak u mužů, tak u žen, že nesezdané soužití považují za zcela běžnou věc (shodně 44%) a v 64% u mužů a v 44% u žen je hlavním důvodem spokojenost obou partnerů v tomto soužití.

5.3 Děti a společná domácnost v nesezdaných soužitích

64% mužů a 44% žen uvedlo, že mají děti. Tyto děti mají v 92% z předchozích vztahů (pouze 8% respondentů odpovědělo, že děti má se svým současným partnerem. Z tohoto počtu mají muži ve 68% 2 děti z předchozích vztahů, 32% má pouze 1 dítě. Ženy mají nejvíce stejně jako muži 2 děti (86% z celkového počtu) a 1 dítě má 14% žen. Žádný z respondentů nebyl věřící.

90% všech respondentů uvedlo, že spolu s partnerem či partnerkou vedou společnou domácnost. To vypovídá o tom, že v tomto případě lze chápat kohabitaci jako jistou formu manželství bez formálního dokladu o sňatku.

Dále pak nejvíce respondentů (45%) bydlí v pronajatém bytě, čtvrtina z nich si mohla dovolit pořídit vlastní byt a čtvrtina bydlí ve vlastních rodinných domcích. Pouhých 5% respondentů si nemůže dovolit vlastní byt a proto bydlí u partnerčiny či partnerových rodičů.

82 % respondentů bydlelo v obci o velikosti 51 000 – 100 000 obyvatel (Pardubice), zbývajících 18% bydlí v obcích v okolí Pardubic. Respondenti bydlící na vesnici vlastnili ve všech případech rodinné domy.

6 Výhody a nevýhody života v nesezdaném soužití

Život v kohabitaci jistě poskytuje nespočet výhod, ale i řadu nevýhod. Mezi výhody lze jist zařadit jakousi nezávaznost daného vztahu obou partnerů. Neexistuje zde žádný právní akt zavazující partnery žijící v kohabitaci k tomu, aby v případě nespokojenosti s takovýmto typem vztahu nebo s nespokojeností jednoho partnera vůči partnerovi druhému, nadále v takovémto vztahu zůstávali. Odpadají tak právní důsledky manželství v případě rozchodu – například nepříjemnosti s rozvodem, dělení společného majetku apod. V tomto případě pak ke sňatku nejčastěji vede žárlivost partnera.

Problém většinou nastává až tehdy, mají-li partneři žijící v nesezdaném soužití společné děti. Ty většinou zůstávají žít společně s matkou (pokud je otec uveden v rodném listě je stejně jako v případě manželství uplatňovat vyživovací povinnost k těmto dětem). Oproti manželství nastává rozdíl až tehdy, dojde-li k úmrtí jednoho z partnerů. Pozůstalý druh či družka totiž nemají ze zákona právo na vyplácení vdovského důchodu, což může v případě rodiče samoživitele dosti významně zasáhnout jeho ekonomickou stránku. Naštěstí v případě dětí se dle zákona nic nemění (je mu tedy vyplácen sirotčí důchod, ovšem v případě úmrtí otce jen tehdy, je-li uveden v rodném listě dítěte).

Existují však lidé, kteří považují nesezdané soužití za definitivní, a to z toho důvodu, že jim poskytuje nezávislost (Vágnerová, 2000).

7 Závěr

Rodina se mění a tyto změny jsou zaznamenávány i ve společnosti. V průběhu několika desetiletí došlo v rodině tradiční společnosti k mnoha změnám a ta se tak mění na rodinu postmoderní doby. Liberalizace názorů ve společnosti přináší nové formy soužití, které složí jako náhrada tradičního manželství.

Manželství jakožto instituce zastarává a není již tak vyhledávanou formou soužití, jako tomu bylo v minulosti. O nepříliš velké popularitě manželství svědčí každoroční klesající počty svateb a neustále rostoucí počet rozvodů.

Naproti tomu můžeme pozorovat každoroční nárůst počtů nesezdaných soužití, jejichž počet se za desetiletí více jak zdvojnásobil. Nejedná se však pouze o lokální jev, ale kohabitace se vyskytují po celé České republice, liší se pouze jednotlivými oblastmi, kde je podíl kohabitací na celkovém počtu úplných rodin vyšší (jedná se především o regiony s vysokou nezaměstnaností).

Vývoj počtů nesezdaných soužití můžeme dobře pozorovat na Sčítání lidu, domů a bytů, které se provádí jednou za 10 let. Na posledních dvou Sčítání můžeme pozorovat určité změny k nimž došlo během desetiletí. Typickým mužem v nesezdaném soužití byl v roce 2001 stejně jako v roce 1991 rozvedený ekonomicky aktivní muž se středním vzděláním. Typickou ženou byla rozvedená ekonomicky aktivní žena se středním vzděláním (v roce 1991 to byla rozvedená ekonomicky aktivní žena se základním vzděláním). Jak vyplývá z uvedeného srovnání - kromě změny vzdělání u žen, které je v souladu s celospolečenským trendem zvyšování vzdělanosti populace, nenastaly významnější změny v průměrných hodnotách základních charakteristik mužů a žen v nesezdaných soužitích. Významnou měrou se ale zmenšily rozdíly mezi nejčtenějšími a druhými početně nejčastějšími hodnotami. U mužů i u žen se shodně změnila nejčtenější věkové skupiny. Zatímco v roce 1991 byly nejčastěji partneři ve věku 40 - 44 let, v roce 2001 to byla věková kategorie 25 - 29 let.

Při zjišťování důvodů, které vedou ženy a muže žijící v nesezdaném soužití, k tomuto typu svazku, se názory obou pohlaví respondentů značně lišily. Muži ve většině případů uvedli jako důvod, že se obávají manželství a život v kohabitaci považují za zcela běžnou věc. Dalším důvodem pak byla oboustranná spokojenost partnerů s takovýmto typem svazku.

Oproti tomu ženy nejčastěji uváděly jako své důvody nesouhlas partnera se svazkem manželským. Stejně jako u mužů jsou dále hlavními důvody spokojenost obou partnerů a považování kohabitace za zcela běžnou věc.

Příloha I. Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den, prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku. Tento dotazník je zaměřen na zjištění důvodů života v nesezdaných soužitích. Tento dotazník je naprosto anonymní a bude sloužit pouze pro účely výzkumu, který bude použit jako empirická část mé bakalářské práce.

Pokyny pro vyplnění :

V případě elektronického vyplnění prosím svou odpověď barevně odlište od odpovědí ostatních (u odpovědi změňte barvu písma na červenou barvu).

.....

1) Jste :

- a) muž
- b) žena

.....

2) Věk :

- a) do 20ti let
- b) 21 – 25 let
- c) 26 – 30 let
- d) 31 – 35 let
- e) 36 – 40 let
- f) 41 – 45 let
- g) 46 – 50 let
- h) 51 – 55 let
- i) 56 – 60 let
- j) 61 a více let

.....

3) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? :

- a) základní
- b) vyučen
- c) vyučen s maturitou
- d) středoškolské (s maturitou)
- e) vysokoškolské

.....

4) Váš rodinný stav je :

- a) svobodný/á
- b) rozvedený/á

c) ovdovělý/á

.....

5) V nesezdaném soužití s partnerkou/partnerem žijí již :

- a) méně než 6 měsíců
- b) 6 měsíců – 11 měsíců
- c) 1 rok
- d) 2 roky
- e) 3 – 5 let
- f) 6- 8 let
- g) 9 let a více

.....

6) Máte děti? :

- a) ano
- b) ne

.....

7) Pokud ano kolik? : (pokud jste na otázku číslo 6 odpověděli ne tuto otázku ignorujte)

- a) 1 dítě
- b) 2 děti
- c) 3 děti
- d) 4 a více dětí

.....

8) Máte tyto děti se svým současným partnerem/partnerkou? :

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé
(pokud ano kolik z vašich dětí máte se současným partnerem, prosím doplňte .....)

.....

9) Má váš partner/partnerka děti z předchozích vztahů? :

- a) ne
- b) ano (pokud ano, kolik? prosím doplňte .....)

.....

10) Se svým partnerem/partnerkou bydlíte :

- a) v pronajatém bytě
- b) ve vlastním bytě
- c) v pronajatém rodinném domku

- d) ve vlastním rodinném domku
- e) u jeho/jejích rodičů
- f) jinak (doplňte jak .....

.....

11) Velikost obce, ve které bydlíte je :

- a) méně než 5000 obyvatel
- b) 5000 – 10 000 obyvatel
- c) 11 000 – 20 000 obyvatel
- d) 21 000 – 50 000 obyvatel
- e) 51 000 – 100 000 obyvatel
- f) 101 000 – 999 000 obyvatel
- g) více jak milion obyvatel

.....

12) Jste věřící? :

- a) ano
- b) ne

.....

13) Je Váš partner/partnerka věřící? :

- a) ano
- b) ne

.....

14) Vdávat/ženit se :

- a) rozhodně chci se svým současným parnerem/partnerkou
- b) rozhodně chci, ale nevím jestli se svým současným partnerem/partnerkou
- c) rozhodně nechci za žádných okolností
- d) nikdy jsem o tom nepřemýšlel/a

.....

15) Manželství považují za :

- a) tradiční svazek, který rozhodně nezamítám
- b) tradiční svazek, který je dávnou minulostí
- c) tradiční svazek, který zamítám
- d) za naprostý nesmysl, který nepotřebuji k životu

.....

16) V nesezdaném soužití žiji s partnerem/partnerkou protože : (je možno zakroužkovat více možností)

- a) to považuji za zcela běžnou věc

- b) svatba je pro nás finančně náročná
  - c) z manželství mám obavy
  - d) partner/partnerka se nechce vázat svazkem manželským
  - e) nutí mě k tomu finanční důvody (manželství se mi z ekonomických důvodů nevyplatí- např.:přijdu o některé sociální výhody např. důchody apod.)
  - f) jsme s takovýmto vztahem spokojeni oba
- .....

17) Vedete s partnerem/partnerkou společnou domácnost? (dělíte se o společné náklady, nájem, nákup potravin apod.)

- a) ano
  - b) ne
- .....

18) Souhlasíte s následujícími tvrzeními?

- a) Ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější než svobodní.
Ano - Ne
  - b) Lidé, kteří chtějí mít děti, by měli uzavřít sňatek.
Ano - Ne
  - c) Jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně.
Ano - Ne
  - d) Je v pořádku, když lidé spolu žijí, aniž by plánovali sňatek.
Ano - Ne
  - e) Je dobré, když lidé, kteří hodlají uzavřít sňatek, spolu nejdříve žijí.
Ano - Ne
  - f) Rozvod je zpravidla nejlepším řešením situace, kdy pár není schopen řešit manželské problémy.
Ano - Ne
  - g) Špatné manželství je lepší než žádné.
Ano - Ne
- .....

19) Vyrůstal/a jste v úplné rodině?:

- a) ano
  - b) ne
- .....

20) Vaši rodiče byli/jsou :

- a) manželé
- b) rozvedení

.....

Na tuto otázku odpovídejte jen v případě že jste v předchozí otázce zaškrtnuli variantu b)

21) Pokud se vaši rodiče rozvedli, dále pak :

- a) znovu vstoupili do manželství
- b) žijí/žili v nesezdaném soužití
- c) zůstali jako samoživitelé

.....

Srdečně Vám děkuji za Vaši trpělivost a čas, který jste strávili vyplňováním tohoto dotazníku.

Použitá literatura :

1. Fialová, L. a kol.: **Představy mladých lidí o manželství a rodičovství**. Praha: SLON, 2000.
2. Jäckelová, K.: **I tohle je manželství**. Praha: Knižní Klub, 1997.
3. Možný, I.: **Sociologie rodiny**. Praha: SLON, 2002.
4. Singly, F. de: **Sociologie současné rodiny**. Praha: Portál, 1999.
5. Giddens, A.: **Sociologie**. Praha: Argo, 1999.
6. Možný, I.: **Rodina a společnost**. Praha: SLON, 2006.
7. Klibová, K. : **Úvod do demografie**. Praha
8. Vágnerová, M.: **Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří**. Praha: Portál, 2000.

7.1 Elektronické zdroje:

1. Šmolka, P.: **Soužití bez svatby**. 19. 4. 2002 [cit. 2008-03-04, s. 1-5], online dostupné na <www.rodina.cz>.
2. **ANALÝZA: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB**. 6.5. 2005 [cit. 2008-03-04], online dostupné na <http://www.demografie.info/>
3. **Sčítání lidu, domů a bytů z let 1991 a 2001**, online dostupné na www.czso.cz